

La normalització industrial i l'activitat terminològica



L'ISO/TC 37 al segle XXI: de l'acadèmia a la indústria

MARÍA POZZI

Centro de Estudios Lingüísticos y Literarios

El Colegio de México

pozzi@colmex.mx



El comitè tècnic ISO/TC 37, el primer nom del qual va ser Terminology (Principles and Coordination), és dels més antics de l'Organització Internacional per a la Normalització (ISO). Tot i que es va fundar el 1947,¹ no va entrar en funcionament fins al 1952. Fins a mitjans dels anys noranta, el propòsit de l'ISO es va centrar sobretot en el desenvolupament de normes per al tractament de la terminologia com a mitjà natural per optimitzar la comunicació entre especialistes en una o més llengües. Les primeres recomanacions publicades² van assentar les bases per al treball posterior i avui dia constitueixen el nucli del treball terminològic del TC 37.

L'any 1982 es va crear el primer dels dos subcomitès, l'ISO/TC 37/SC 1 Principles and Methods, i el 1983, l'ISO/TC 37/SC 2, amb el nom original de Layout of Vocabularies, per ocupar-se, respectivament, de la normalització dels principis i mètodes de la terminologia i del vocabulari normalitzat de la terminologia, i de la normalització de codis de llengües i la forma de presentar els vocabularis normalitzats. El 1985 es va constituir l'ISO/TC 37/SC 3 amb el nom de Computer Applications, l'objectiu del qual era l'elaboració de normes per a les noves aplicacions de les computadores al treball terminològic, especialment al disseny i gestió de bancs de terminologia, i a la transferència i intercanvi de dades terminològiques entre diferents bases de dades.

Com que, fins a mitjans dels noranta, el treball de l'ISO/TC 37 es va centrar gairebé exclusivament en la terminologia, els experts que van participar en l'elaboració de normes d'aquesta època eren, en gran part, terminòlegs adscrits a universitats o a institucions en què l'activitat principal era la terminologia, o que per-

tanyien a organismes nacionals per a la normalització. Els debats sobre els documents eren fonamentalment acadèmics, però això canviaria en molt poc temps.

Internet, el comerç electrònic, la globalització i altres innovacions tecnològiques van posar de manifest els problemes inherents a la barrera del llenguatge per dur a terme transaccions comercials i tota classe de comunicacions en què intervenen dues o més llengües, la qual cosa es va traduir en nous reptes per a les indústries de la llengua. És per això que, cap a finals de la dècada dels noranta, l'ISO/TC 37 va decidir difondre el seu treball per desenvolupar normes que promoguessin la comunicació multilingüe a preus raonables i asseguressin una alta qualitat i interoperabilitat dels recursos lingüístics. D'un dia a l'altre, l'ISO/TC 37 va transformar l'objectiu que s'havia proposat a canvi d'oferir servei, no només a les activitats relacionades amb la terminologia, sinó també a les indústries de la llengua i a la gestió de continguts. El comitè, doncs, va canviar el seu nom per ISO/TC 37 Terminology and Other Linguistic Resources.

L'any 2001 es va constituir l'SC 4 Language Resource Management, per elaborar normes que facilitessin el desenvolupament de recursos lingüístics i de programari per al processament del llenguatge natural (PLN). Segons Romary (2015), els dos factors crítics que es van tenir en compte per a la seva creació van ser: a) la quantitat ingent de projectes de PLN i traducció automàtica i les primeres iniciatives de normalització d' anotació lingüística que s'estaven desenvolupant a les universitats, i b) un context industrial sòlid, amb una combinació d'indústries dedicades tradicionalment a la gestió de documents (Microsoft, IBM, Xerox i Apple), grans empreses com Google i una xarxa de petites i mitjanes empreses dedicades a proporcionar serveis específics a la indústria de la informació. El seu objectiu, d'acord amb l'ISO/TC 37 *Strategic Business Plan* (2018), és especificar els principis, la metodologia i les estructures de dades per crear, codificar, processar i gestionar recursos lingüístics que aconseguixin una reusabilitat i una interoperabilitat molt més altes. Ha publicat vint-i-dues normes i en té catorze en preparació.

D'altra banda, entre 2006 i 2010, l'SC 2 va elaborar diferents normes sobre traducció i interpretació, àmbits molt lligats a la terminologia, si bé no hi pertanyen, fet que va acabar amb la decisió de dividir aquest subcomitè el 2012 per tal que aquestes normes quedessin a càrrec del nou subcomitè ISO/TC 37/SC 5 Translation, Interpreting and Related Technology, que des d'aleshores ha publicat tretze normes, sis de les quals en preparació. A partir de 2000, els tres subcomitès originals van incrementar la seva producció a un ritme més pausat, però amb resultats evidents.

L'SC 1 va reconèixer realitats que no s'havien considerat fins aleshores relatives a enfocaments comunicatius, socials i formals de la terminologia. La norma ISO 704:1987 *Terminology word — Principles and methods*

es va modificar per incloure en les edicions de 2000 i 2009, almenys de manera parcial, alguns aspectes teòrics nous, concretament els que es refereixen a l'enfocament descriptiu —i no només prescriptiu— de la terminologia per satisfer necessitats més àmplies de comunicació especialitzada.³ Aquests canvis es van fer més clars en la redefinició de la relació entre *terme* i *concepte*, en què es va acabar per acceptar un cert grau de sinonímia i homonímia en determinades circumstàncies, i en la recomanació d'ús de diferents definicions o descripcions de conceptes d'acord amb la situació comunicativa específica, totes dues fonamentals en qualsevol teoria terminològica. Per satisfer les necessitats socials, es va elaborar una norma sobre desenvolupament i implementació de polítiques terminològiques nacionals i un informe tècnic sobre tipologia de registres lingüístics. Per satisfer les necessitats de representació formal de la terminologia, es va publicar una norma amb les línies generals per a l'ús de l'Universal Modelling Language per poder representar-la.

L'aportació principal en aquest període de l'SC 2, que l'any 2018 va canviar el seu nom per Terminology Workflow and Language Coding, ha estat afegir la segona part de la norma ISO 10241:1992 *International terminology standards — Preparation and layout*, que, adequant-se a l'actualització de l'SC 1, tracta de l'adopció de normes internacionals de terminologia en cultures i llengües nacionals.

El TC 37/SC 3, que també va actualitzar el seu nom a Management of Terminology Resources, s'ha mantingut al dia gràcies als avenços informàtics, la qual cosa ha desembocat en dues normes essencials: el format d'intercanvi TermBase eXchange (TBX) i el disseny, implementació i manteniment de sistemes de gestió de bases de dades terminològiques.

En consonància, l'ISO/TC 37, amb la nova denominació de Language and Terminology, ha reformulat el seu objectiu general que ara és preparar normes que facilitin el treball de les indústries de la llengua en la societat de la informació multilingüe, i proporcionar principis, mètodes i especificacions tècniques per al desenvolupament i gestió de recursos lingüístics i eines relacionades amb la traducció, la interpretació i la terminologia. Ha publicat 59 normes i 30 estan en preparació; a més, 34 països en són membres participants i hi ha 29 observadors i 36 organitzacions externes, entre les quals destaquen Realiter i RITerm, amb una relació formal establerta amb el TC 37.⁴

Si s'analitza l'evolució de l'objectiu del TC 37, és clar que el comitè té una història amb molt d'èxit, però no per això ha estat lliure d'obstacles. Cap a l'any 2000, alguns responsables de projecte dels diferents subcomitès van adonar-se que la terminologia interna del TC 37 s'utilitzava d'una manera inconsistent. Per solucionar aquests problemes, es va constituir el Terminology Coordination Group (TCG), encarregat de registrar en una base de dades tots els termes i definici-

ons que apareixen en els documents del TC 37, perquè serveixi de consulta cada cop que es redacti un document nou per tal d'assegurar que cada terme que hi apareix s'utilitzi de la mateixa manera com està registrat, i perquè, en cas que no ho estigui, s'hi afegeixi amb la definició corresponent.

Quan el TC 37 va difondre el seu treball, va augmentar el nombre i la diversitat d'experts de tot el món que participen en l'elaboració de normes,⁵ per incloure, a banda dels especialistes tradicionals, totes les parts interessades, entre les quals hi ha experts de la indústria i del comerç, empreses, governs i ONG, a més de proveïdors de serveis lingüístics, professionals de les indústries de la llengua, usuaris de les normes del TC 37, etc. El fet que hi hagi 127 experts que provenen de la indústria i el comerç i només 78 de l'acadèmia implica que l'essència del TC 37 ha canviat. Ara, però, d'una banda, hi ha molts més interessos en joc que abans i a vegades els mateixos experts tenen punts de vista diferents, però al final cal arribar a un acord per aconseguir el consens necessari per a la publicació de cada norma.

D'altra banda, és evident que les normes del TC 37 s'apliquen a àmbits tan diversos com la terminologia, la traducció, la interpretació, la normalització, la biblioteconomia, la documentació, l'escriptura tècnica, la lexicografia, les ontologies, la traducció automàtica, la gestió de continguts, la gestió del coneixement, els formats d'intercanvi d'informació lingüística, etc., per la qual cosa la visibilitat del TC 37 s'ha anat incrementant substancialment, encara que quedi molt per fer.

Els tres subcomitès del TC 37 dedicats principalment a l'elaboració de normes sobre terminologia estan ben consolidats, el treball que duen a cap és reconegut per la comunitat d'especialistes i algunes de les seves normes, àmpliament conegudes i utilitzades, tenen un camp d'aplicació limitat que cal encara estendre.

Els dos subcomitès nous han obert el camí cap a la normalització de les aplicacions lingüístiques, l'activitat de les quals esdevé cada dia més necessària en la societat multilingüe. Les possibilitats de la normalització aniran creixent al mateix ritme que es generi nova tecnologia informàtica per a aplicacions lingüístiques, incloent-hi la traducció i la interpretació. És probable que un dels reptes més importants als quals s'enfronten l'SC 4 i l'SC 5 és aconseguir que els especialistes d'aquests camps coneguin, acceptin i apliquin aquestes normes. Si al final és així, es podrà assegurar la qualitat i l'ús eficient i efectiu dels recursos lingüístics.

En darrer terme, cal remarcar el grau de rellevància que el mateix TC 37 ha assignat als dos nous subcomitès SC 4 i SC 5, que han esdevingut els seus actors principals, i que, com es dedueix de l'evolució mateixa del nom de l'ISO/TC 37 (1r, Terminology (Principles and Coordination); 2n, Terminology and Other Linguistic Resources; 3r, Terminology and Other Linguistic and Content Resources; fins a l'actual Language and Terminology), la terminologia *per se* ha passat subtilment a un segon pla. ✿

Traducció cap al català a càrrec de Martí Freixas (IULA-UPF)

Bibliografia

- CABRÉ, M. Teresa (1999). *La terminología: Representación y comunicación*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- ISO/TC 37 (2018). *ISO/TC 37 Strategic Business Plan* [en línia]. Ginebra: ISO. <https://isotc.iso.org/livelink/livelink/fetch/2000/2122/687806/ISO_TC_037__Terminology_and_other_language_resources_.pdf?nodeid=1160801&vernum=-2> [Consulta: 13 abril 2019].
- ROMARY, Laurent (2015). «Standards for language resources in ISO — Looking back at 13 fruitful years». *Edition — die Terminologiefachzeitschrift* [en línia]. Deutscher Terminologie-Tag e.V. <<https://hal.inria.fr/hal-01220925/document>> [Consulta: 14 març 2019].

Notes

1. No s'inclouen aquí els treballs preliminars que es van dur a terme entre el 1936 i el 1939 en el marc de la Federació Internacional d'Associacions Nacionals Normalitzadores (ISA), precursora de l'ISO.
2. ISO/R 639:1967 *Symbols for languages, countries and authorities*; ISO/R 704:1968 *Naming principles*; ISO/R 860:1968 *International unification of concepts and terms*; ISO/R 1087:1969 *Vocabulary of terminology*; ISO/R 919:1969 *Guide for the preparation of classified vocabularies*, i ISO/R 1149:1969 *Layout of multilingual classified vocabularies*.
3. En especial, la teoria comunicativa de la terminologia de M. Teresa Cabré (1999).
4. La llista completa de normes publicades i en fase de preparació, membres participants i observadors, i organismes externs relacionats amb l'ISO/TC 37 fins a l'abril de 2019 es pot consultar a <https://www.iso.org/committee/48104.html>.
5. D'acord amb l'ISO/TC 37 Strategic Business Plan, a finals de 2018 hi havia 344 experts registrats, 127 dels quals provenen de la indústria i el comerç, 78 de l'acadèmia i d'instituts d'investigació, 27 dels governs, 13 del camp de la normalització i 11 de les ONG.